

به نام خدا

وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری

پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران

(ایرانداک)

خلاصه گزارش طرح پژوهشی سازمانی

عنوان طرح پژوهشی

بررسی وضعیت مؤسسه‌های آموزشی و پژوهشی کشور در رابطه با داده‌های رتبه‌بندی و ثبتی، و تحلیل ساختار پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها (پارسی) موجود در ایرانداک

تاریخ شروع طرح پژوهشی	۱۴۰۲/۰۸/۲۳	تاریخ پایان طرح پژوهشی	۱۴۰۳/۰۵/۲۳
نام و نام خانوادگی مجری طرح پژوهشی	رضا رجبعلی بگلو، مهری صدیقی، رویا پورنقی، فریبرز درودی		
نام و نام خانوادگی همکاران طرح پژوهشی	مبارکه آجدانی، وحید مجیدی، مهدی محمودیان، هاجر حق‌دان، ابراهیم معز، مریم حیاتی، معصومه پاسبانی، زهرا رجبعلی بگلو و فاطمه حاجی نصیری		

درباره طرح پژوهشی

در این گزارش، وضعیت این دانشگاه‌ها در رتبه‌بندی‌های جهانی (برگرفته از سامانه نما)، داده‌های ثبت شده این دانشگاه‌ها در سامانه‌های «گنج»، «ثبت»، «پیشینه» و «هماندجو» را در مقایسه با داده‌های دانشجویان و دانش‌آموختگان این دانشگاه‌ها (برگرفته از آمارهای مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی) خواهد آمد. افزون بر این، بررسی و تحلیل ناهمخوانی/خطاهای ساختاری پارسای ثبت شده این دانشگاه‌ها در پایگاه «گنج» بر پایه راهنمای یاد شده («راه») برگرفته از طرح پژوهشی رجبعلی بگلو، آخشیک و ناخدا (۱۳۹۶) نمایش داده می‌شود. در این گزارش تلاش خواهد شد «گزارش مبتنی بر شواهد»ی از داده‌های در اختیار ایرانداک از دانشگاه‌های برگزیده کشور ارائه شود. گفتنی است، گزارشی که در ادامه از این دانشگاه‌ها ارائه می‌شود بر پایه «الگوی گزارش شواهد برای کاربری در سیاست‌گذاری علم، فناوری و نوآوری» برگرفته از طرح پژوهشی نامداریان و رسولی (۱۴۰۰) تهیه و تدوین شد. گزارش تهیه شده در سه بخش معرفی جایگاه معرفی جایگاه مؤسسه‌های آموزشی و پژوهشی در رتبه‌بندی‌های موجود در سامانه نما، وضعیت ثبت پایان‌نامه‌ها و رساله‌ها، پیشینه و پیشنهادها، همانندجویی آنها و تحلیل ساختار پایان‌نامه‌ها و رساله‌های ثبت شده و موجود از این دانشگاه‌ها در سامانه گنج بود. تهیه گزارش تفکیکی برای هر یک از ۶۲ دانشگاه همراه با یک گزارش جامع برای همه دانشگاه‌های بررسی شده (۱۳ دانشگاه برتر کشور و ۶۲ مؤسسه آموزشی و پژوهشی کشور) در سه بخش رتبه‌بندی، ثبت و همانندجویی و ساختار پارسای ثبتی بود. از این رو، هدف دیگر این پژوهش ارائه گزارشی جامع از وضعیت این مؤسسه‌های آموزشی و پژوهشی از جنبه‌های

گوناگونی همچون وضعیت همه‌مؤسسه‌های آموزشی و پژوهشی در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی، داده‌های ثبتی یادشده و تحلیل ساختار پارسا مبتنی بر «راه» بود. از این‌رو، بهبود تعامل و ارتباط میان ایرانداک با مؤسسه‌های آموزشی و پژوهشی و وزارت عتف، و بررسی مهم‌ترین چالش‌های ساختاری نگارش پارسای ثبت‌شده این مؤسسه‌ها از اهداف جزئی دیگر تهیه این گزارش بود.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف از نوع توسعه‌ای (استخراج داده‌های مؤسسه‌های آموزشی و پژوهشی در ایرانداک) و کاربردی (برای سیاست‌گذار خرد و کلان) و از نظر استراتژی، از نوع آمیخته (کمی و کیفی) با وزن یکسان بود. برای انتخاب پارسای ثبت شده برای تحلیل ساختار نگارش از سامانه ثبت و گنج ایرانداک به شرح زیر عمل شد. از گروه‌ها/رشته‌ها در حوزه‌های موضوعی هفت‌گانه علوم انسانی و اجتماعی، فنی و مهندسی، پایه، دامپزشکی، پزشکی، کشاورزی، و هنر و معماری نمونه‌گیری خوشه‌ای طبقه‌ای انجام پذیرفت. بررسی همخوانی یا ناهمخوانی پارساهای مورد بررسی با راهنمای نگارش پایان‌نامه و رساله در ۱۱ عنصر و اجزای محتوایی آن (۲۲ جزء) دربرگیرنده صفحه عنوان، برگ اصالت و مالکیت اثر، برگ تأیید هیئت داوران/ صورت جلسه دفاع، چکیده، کلیدواژه‌ها، فهرست نوشته‌ها، جدول‌ها و غیره، فصل‌های پارسا، فهرست منابع، چکیده (انگلیسی)، کلیدواژه‌ها (انگلیسی) و صفحه عنوان (به زبان انگلیسی) انجام شد. گزارش به تفکیک ۳ نمونه گزارش کامل برای مؤسسه‌های آموزشی و پژوهشی در هفت گروه به شرح زیر بود: ۱) دانشگاه‌های برگزیده سطح دو به پائین؛ ۲) پژوهشگاه‌های برگزیده ملی؛ ۳) دانشگاه‌های برگزیده پیام‌نور؛ ۴) دانشگاه‌های برگزیده غیر انتفاعی؛ ۵) دانشگاه‌های برگزیده آزاد اسلامی؛ ۶) دانشگاه‌های برگزیده سایر دستگاه‌های اجرایی؛ ۷) دانشگاه‌های برگزیده وزارت بهداشت. در این پژوهش از نرم‌افزار اکسل برای گردآوری و ترسیم داده‌های کمی و از نرم‌افزار تحلیل داده‌های کیفی مکس کیودی‌ای (نسخه ۲۰۲۰) برای تحلیل ساختار پارسا استفاده شد. برای ترسیم داشبورد هم از ابزارهای گرافیکی موجود استفاده شد. انتخاب رتبه‌بندی‌ها از میان رتبه‌بندی‌های سامانه نما روند و داده‌های حضور این مؤسسه‌ها در رتبه‌بندی‌ها در از ابتدا تا سال گذشته (۲۰۲۳-۲۰۰۹) گزارش شد.

یافته‌های طرح پژوهشی

یافته‌ها نشان داد در گروه دانشگاه‌های برگزیده سطح دو به پائین، در بخش رتبه‌بندی، رتبه این دانشگاه‌ها عمدتاً میان رتبه‌های ۳۵۰۰ تا ۴۰۰ و ۴۵۰۰ تا ۵۰۰ این رتبه‌بندی‌ها قرار گرفته و به ترتیب «سایمگو» بیشترین حضور این دانشگاه‌ها را در این رتبه‌بندی‌ها و روند حضور این دانشگاه‌ها در بیشتر این رتبه‌بندی‌ها نزولی بود. در گروه پژوهشگاه‌های برگزیده ملی، تنها پژوهشگاه مواد و انرژی در رتبه‌بندی «سایمگو» حاضر بود که در بهترین رتبه، در جایگاه ۳۰۰۹ قرار داشت. در گروه دانشگاه‌های برگزیده پیام‌نور، هیچ‌یک از دانشگاه در رتبه‌بندی‌های یادشده حضور نداشتند. در گروه دانشگاه‌های برگزیده غیر انتفاعی نیز تنها دانشگاه علم و فرهنگ تهران در رتبه‌بندی «سایمگو» حاضر بود که در بهترین رتبه، در جایگاه ۲۵۵۱ قرار داشت. در گروه دانشگاه‌های برگزیده آزاد اسلامی تنها دانشگاه آزاد اسلامی واحد «تهران مرکزی» در رتبه‌بندی «لایدن» حضور داشت که بهترین رتبه این دانشگاه ۷۳۳ بود. در گروه دانشگاه‌های برگزیده سایر دستگاه‌های اجرایی، تنها دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی در رتبه‌بندی «سایمگو» حاضر بود که در بهترین رتبه، در جایگاه ۳۹۳۵ قرار داشت. در گروه دانشگاه‌های برگزیده وزارت بهداشت، تنها دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی (سلامت اجتماعی) در رتبه‌بندی «سایمگو» حاضر بود که در بهترین رتبه، در جایگاه ۴۹۱۸ قرار داشت. در بخش داده‌های ثبتی مربوط به پیشینه پژوهش، وضعیت مؤسسه‌های برگزیده طی این بازه زمانی شش ساله در حال افزایش است در حالی که روند ثبت پارسا (به‌جز سال‌های

تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۹ و ۱۳۹۹-۱۴۰۰) همواره با شیب صعودی نسبی همراه بوده و روند ثبت پیشنهاد با روند ثبت پیشینه و پارسا مشابه نیست و با فراز و نشیب‌هایی روبرو بوده است.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

مقایسه داده‌های ثبت شده با شمار دانش‌آموختگان نشان می‌دهد با روند کاهش نسبی شمار دانش‌آموختگان، شمار داده‌های ثبتی پیشنهاد، پارسا و پیشینه این دانشگاه‌ها روند افزایشی دارد. همچنین، داده‌های ثبتی پیشنهاد، پارسا و پیشینه در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ به نزدیک‌ترین میزان نسبت به یکدیگر رسیده که نشان از واقعی شدن داده‌های ثبتی یاد شده است. همچنین، شمار درخواست‌های همانندجویی طی چهار سال آخر تصاعدی بوده که طی این سال‌ها با شیب کاملاً صعودی همراه بوده است. این درحالی است که شمار دانشجویان ثبت‌نام شده طی سال‌های تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰-۱۴۰۱ شیب نسبتاً صعودی داشته است. از سوی دیگر، شمار استادان ثبت‌نام شده طی این سال‌ها با شیب صعودی بسیار کمی روبرو بوده که تا حدود زیادی کاملاً طبیعی به نظر می‌رسد. در بخش سوم و از تحلیل کلی میانگین ناهمخوانی/خطاهای موجود با بررسی تعداد ۵۸۰۲ پارسا در گروه‌های آموزشی هفت‌گانه علوم انسانی و اجتماعی، فنی و مهندسی، پایه، دامپزشکی، پزشکی، کشاورزی، و هنر و معماری، مشخص شد م وضعیتی کلی این مؤسسه‌ها در شرایط «هشدارگونه» قرار دارد (میانگین ۱,۸ ناهمخوانی/خطا). گفتنی است در حوزه‌های موضوعی علوم انسانی و اجتماعی، و پایه میانگین ناهمخوانی/خطاها بیش از دیگر حوزه‌های موضوعی بود. همچنین، بیشترین میزان ناهمخوانی/خطاها به ترتیب به برگ تأیید هیئت داوران/صورجلسه دفاع، برگ اصالت و مالکیت اثر، چکیده فارسی، کلیدواژه‌های فارسی، و صفحه عنوان اختصاص داشت که بیش از ۷۰ درصد این ناهمخوانی‌ها/خطاها را دربر می‌گرفت. افزون بر این، برپایه داده‌های به‌دست آمده سایر دستگاه‌های اجرایی (با نسبت ۱,۱) و مؤسسه‌های وزارت عتف (با نسبت ۱,۵) کمترین و پیام‌نور (با نسبت ۲,۶) بیشترین میزان ناهمخوانی/خطاها را به خود اختصاص دادند.